

Komunikat UKNF dot. realizacji przez dostawców usług płatniczych obowiązków wynikających z ustawy dnia 30 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych ustaw, implementującej postanowienia dyrektywy PAD

Komisja Nadzoru Finansowego zwraca uwagę, iż uchwalona w dniu 30 listopada 2016 r. ustawa o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2016 r., poz. 1997) (dalej: „ustawa o zmianie ustawy o usługach płatniczych”) zaimplementowała do polskiego porządku prawnego postanowienia Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014//2/EU z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie porównywalności opłat związanych z rachunkami płatniczymi, przenoszenia rachunku płatniczego oraz dostępu do podstawowego rachunku płatniczego (Payment Accounts Directive - PAD, Dz. U. UE L 257 z dnia 28.08.2014, str. 214).

Ustawa o zmianie ustawy o usługach płatniczych, zmieniająca z dniem 8 lutego 2017 r. ustawę z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (Dz. U. z 2016 r., poz. 1572 t.j. z późn. zm.) (dalej: „UUP”) nakłada na dostawców usług płatniczych nowe obowiązki wobec konsumentów związane z:

- informowaniem o opłatach pobieranych przez dostawców usług płatniczych w związku z prowadzeniem rachunku płatniczego,
- przeniesieniem rachunku płatniczego,
- dostępem do podstawowego rachunku płatniczego.

Dostawcy usług płatniczych wykonują powyższe obowiązki nie później niż przed upływem 18 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych.

Przedkontraktowy oraz kontraktowy obowiązek przekazania informacji o opłatach pobieranych przez dostawców usług płatniczych w związku z prowadzeniem rachunku płatniczego.

Zgodnie z treścią art. 20a i 20b UUP, wprowadzonych artykułem 1 pkt 12 ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych, na dostawców usług płatniczych nałożony został obowiązek przekazania konsumentowi, przed zawarciem umowy o prowadzenie rachunku płatniczego, w postaci papierowej albo elektronicznej, z odpowiednim wyprzedzeniem, dokumentu dotyczącego opłat pobieranych z tytułu usług świadczonych w związku z prowadzeniem tego rachunku.

Przekazanie powyższego dokumentu ma na celu umożliwienie konsumentowi porównanie ofert różnych dostawców prowadzących rachunki płatnicze, co tym samym winno umożliwić mu dokonanie wyboru najkorzystniejszej oferty.

Ustawodawca wskazał, iż przedmiotowy dokument zawierać powinien wykaz usług świadczonych przez dostawcę zawartych w wykazie usług reprezentatywnych (wydanym na podstawie art. 14f ust. 1 UUP i zawierającym ujednoliconą terminologię UE określoną w regulacyjnym standardzie technicznym) wraz ze związanymi z nimi stawkami opłat. W przypadku oferowania konsumentowi przez dostawcę tzw. pakietu usług, dostawca zamieszcza w dokumencie dotyczącym opłat dodatkowe informacje, o których mowa w art. 20a ust. 3 UUP.

Podkreślenia wymaga, iż dokument dotyczący opłat z tytułu usług świadczonych w związku z prowadzeniem rachunku płatniczego jest odrębny w stosunku do innych dokumentów przekazywanych konsumentowi przed zawarciem umowy o prowadzenie rachunku płatniczego. Warunki, jakie powinien spełniać ten dokument określa art. 20b ust. 1 UUP. Szczególnie uwzględnić

należy, wyrażony w art. 20b ust. 1 pkt 7, nałożony na dostawcę obowiązek oznaczenia tegoż dokumentu jako: Dokument dotyczący opłat z tytułu usług związanych z rachunkiem płatniczym.

Ustawa o usługach płatniczych dopuszcza udostępnienie konsumentowi informacji obejmujących objaśnienia pojęć zawartych w wykazie usług reprezentatywnych, określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 14f ust. 1 UUP, również w dokumencie dotyczącym opłat z tytułu usług świadczonych w związku z prowadzeniem rachunku płatniczego (art. 20b ust. 2 pkt 2). W przypadku udostępnienia ich w odrębnym dokumencie, informacje obejmujące powyższe objaśnienia powinny być udostępnione konsumentowi w sposób wskazany w art. 20b ust. 3 UUP.

Dokumenty informacyjne wskazane w art. 20a ust. 1 i art. 20b ust. 2 pkt 2 UUP dostawca udostępnia konsumentowi nieodpłatnie, w swoich placówkach – w godzinach pracy tego dostawcy, oraz na swojej stronie internetowej. Na wniosek konsumenta winny być one udostępnione także w postaci papierowej albo elektronicznej, a więc takiej, która umożliwi odtwarzanie ich treści w przyszłości.

Co istotne, w przypadku zmiany umowy o prowadzenie rachunku płatniczego w trakcie jej obowiązywania, gdy zmiana ta dotyczy opłaty za usługę zawartą w wykazie usług reprezentatywnych, na dostawcy usług ciąży obowiązek przekazania konsumentowi uaktualnionego dokumentu dotyczącego opłat, o którym mowa w art. 20a ust. 1 UUP.

Podkreślić należy, iż powyższe nie narusza obowiązków wynikających z art. 27 pkt 3 UUP (informacje dotyczące opłat, stóp procentowych i kursów), a także przepisów Rozdziału 2 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim - „Obowiązki kredytodawcy i pośrednika kredytowego przed zawarciem umowy o kredyt”.

Organ nadzoru przypomina, iż dostawca prowadzący rachunek płatniczy zobowiązany został także do przekazania konsumentowi, nieodpłatnie, co najmniej raz w roku kalendarzowym, Zestawienia opłat za usługi powiązane z rachunkiem płatniczym pobranych w okresie objętym zestawieniem (jeśli w rachunku płatniczym udzielony został konsumentowi kredyt w rachunku płatniczym – także dodatkowe informacje w skazane w art. 32b ust. 1 UUP). W przypadku rozwiązania umowy rachunku płatniczego – dostawca przekazuje konsumentowi także zestawienie za okres, za który nie było sporządzane roczne zestawienie opłat, do dnia rozwiązania umowy, nie później niż w terminie 2 tygodni od dnia rozwiązania umowy, o czym mowa w art. 32b ust. 2 UUP. Zgodnie z art. 32b ust. 3, w powyższych zestawieniach opłat dostawca obowiązany jest uwzględnić także opłaty pobierane w związku z usługami zawartymi w wykazie usług reprezentatywnych (oraz posługiwać się pojęciami i definicjami zawartymi w tym wykazie).

Warunki, jakie powinno spełniać zestawienie opłat określa art. 32c ust. 1 UUP. Wskazać należy, iż na dostawcę prowadzącego rachunek płatniczy został nałożony obowiązek oznaczenia przedmiotowego dokumentu jako: Zestawienie opłat.

Dostęp do podstawowego rachunku płatniczego.

UUP nakłada obowiązek świadczenia dla konsumentów usługi prowadzenia podstawowego rachunku płatniczego wyłącznie na banki krajowe, oddziały banków zagranicznych, instytucje kredytowe oraz spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe (obowiązek ten dotyczy wyłącznie członków danej kasy), oferujące usługi związane z prowadzeniem rachunków płatniczych dla konsumentów. Oznacza to, iż podstawowych rachunków płatniczych nie muszą oferować ci spośród wyżej wymienionych dostawców, którzy nie oferują prowadzenia rachunków płatniczych dla konsumentów. Podstawowy rachunek płatniczy ma być prowadzony w walucie polskiej.

Co istotne, dostawca nie może uzależniać otwarcia podstawowego rachunku płatniczego od zawarcia przez konsumenta innej umowy o świadczenie usług dodatkowych, ani od zadeklarowania określonej kwoty wpływu środków pieniężnych na podstawowy rachunek płatniczy. Dostawca nie może również

oferować podstawowych rachunków płatniczych, z których korzystanie odbywałoby się wyłącznie za pomocą środków elektronicznego dostępu do rachunku, chyba że dostawca oferuje wyłącznie usługi świadczone za pomocą takich środków.

Dostawca, co do zasady nie może odmówić konsumentowi zawarcia umowy o podstawowy rachunek płatniczy, wówczas, jeżeli żaden z innych dostawców, o których mowa w art. 4 ust. 2 pkt 1-3 i 9 UUP działających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i zobowiązanych do świadczenia usługi rachunku podstawowego nie prowadzi innego rachunku płatniczego w walucie polskiej, który zapewni świadczenie pełnego zakresu usług rachunku podstawowego. Należy zauważyć, iż w art. 59ic ust. 6 i 7 UUP ustawodawca określił zamknięty katalog przypadków, w których zobowiązany dostawca odmawia lub może odmówić zawarcia z konsumentem umowy rachunku podstawowego. W innych sytuacjach dostawca nie może odmówić zawarcia takiej umowy. Ustawodawca określił termin na zawarcie umowy o podstawowy rachunek płatniczy. Umowa taka powinna zostać zawarta niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 10 dni roboczych od dnia otrzymania kompletnego wniosku o zawarcie umowy. W tym terminie dostawca jest zobowiązany do poinformowania o ewentualnej odmowie zawarcia takiej umowy.

Podstawowy rachunek płatniczy ma zdefiniowaną w art. 59ia ust. 3 UUP ograniczoną funkcjonalność. Podstawowy rachunek płatniczy umożliwia wyłącznie:

- 1) dokonywanie wpłat środków pieniężnych na rachunek;
- 2) dokonywanie wypłat gotówki z rachunku na terytorium któregośkolwiek państwa członkowskiego, w bankomacie lub w placówce dostawcy, w godzinach pracy tego dostawcy lub poza nimi, lub przy użyciu terminala płatniczego, jeżeli konsument wyrazi wolę zawarcia umowy również w zakresie usługi umożliwiającej takie wypłaty;
- 3) wykonywanie na terytorium państw członkowskich transakcji płatniczych, w szczególności w urządzeniach akceptujących instrumenty płatnicze, placówce dostawcy lub za pośrednictwem środków elektronicznego dostępu do rachunku, przy czym w przypadku transakcji płatniczych wykonywanych przy użyciu karty płatniczej podstawowy rachunek płatniczy zapewnia także możliwość dokonywania transakcji płatniczych bez fizycznego wykorzystania karty oraz możliwość rozliczania przez dostawcę transakcji płatniczych wykonywanych przy użyciu karty płatniczej, powodujących przekroczenie środków zgromadzonych na rachunku, o którym mowa w art. 4 ust. 2 pkt 4 ustawy o kredycie konsumenckim.

Dostawca zobowiązany jest do zapewnienia pełnej funkcjonalności rachunku podstawowego w zakresie, w jakim świadczy takie usługi w ramach prowadzenia innych rachunków płatniczych. Z powyższego wynika, iż z podstawowym rachunkiem płatniczym nie mogą być powiązane żadne produkty kredytowe.

Podkreślenia wymaga, iż za prowadzenie podstawowego rachunku płatniczego, jak również za wydanie karty płatniczej, dostawca nie może pobierać od konsumenta żadnych opłat. W związku z prowadzeniem podstawowego rachunku płatniczego dostawca może, w przypadkach enumeratywnie wskazanych w art. 59ie UUP, pobierać opłaty za wykonanie konkretnych transakcji. Mianowicie, opłaty mogą być pobierane wyłącznie za wykonanie transgranicznych transakcji płatniczych oraz wykonanie krajowych poleceń przelewu po wykonaniu w ciągu miesiąca nieodpłatnie 5 takich transakcji płatniczych zlecanych przez konsumenta. Dostawca może również pobierać od konsumenta opłatę za przyjmowanie wpłat gotówki i dokonywanie wypłat gotówki z rachunku płatniczego przy użyciu bankomatów lub wpłatomatów nienależących do tego dostawcy znajdujących się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, po wykonaniu w ciągu miesiąca nieodpłatnie 5 takich krajowych transakcji płatniczych na rzecz konsumenta. Podkreślenia wymaga, iż ustawodawca wprowadził ograniczenie wysokości tych opłat. Opłaty te nie mogą być wyższe od opłat najczęściej stosowanych przez ostatnie 12 miesięcy przez tego dostawcę w odniesieniu do tego typu transakcji wykonywanych w ramach jakiegokolwiek rachunku płatniczego prowadzonego przez tego dostawcę.

Przeniesienie rachunku płatniczego.

Zawarte w UUP uregulowania kwestii przenoszenia rachunków płatniczych pomiędzy poszczególnymi kategoriami dostawców usług płatniczych mają na celu nie tylko ujednoczenie procedury tego przenoszenia, lecz także zapewnienie poprawy jakości świadczonych usług. Zasady ustanowione w Rozdziale 8 UUP stosuje się odpowiednio do przenoszenia rachunku płatniczego w ramach tego samego dostawcy. UUP reguluje także obowiązki dostawcy w sytuacji poinformowania przez konsumenta o zamiarze otwarcia rachunku płatniczego u dostawcy prowadzącego działalność w innym państwie członkowskim.

Przed wszystkim zwrócić należy uwagę, iż na dostawcy przekazującym lub na dostawcy przyjmującym, ciąży obowiązek poinformowania konsumenta, nieodpłatnie, na jego żądanie, w sposób przejrzysty i czytelny o trybie przeniesienia rachunku płatniczego. Zakres informacji określa art. 59ik ust. 2 UUP. Informacje te dostawca przekazuje w postaci papierowej we wszystkich swoich placówkach dostępnych dla konsumentów, albo w postaci elektronicznej, a także udostępnia je na stronie internetowej.

Wskazać należy, iż UUP nakłada na dostawcę przyjmującego, po złożeniu przez konsumenta upoważnienia do przeniesienia rachunku i w zakresie w nim określonym, obowiązek podjęcia czynności zmierzających do przeniesienia rachunku płatniczego konsumenta lub usług powiązanych z rachunkiem płatniczym wskazanych przez konsumenta w zakresie, w jakim dostawca przyjmujący świadczy takie usługi (art. 59il ust. 1 UUP). W przypadku, gdy rachunek płatniczy jest prowadzony dla dwóch lub więcej konsumentów, upoważnienia udzielają wszyscy konsumenci. Obowiązek ten zatem może dotyczyć także usług wskazanych w art. 2 pkt 33a UUP, w tym kredytu w rachunku płatniczym oraz przekroczenia salda na rachunku.

Podkreślenia wymaga, iż zgodnie z art. 59il ust. 2 UUP, upoważnienie konsumenta (w formie papierowej albo elektronicznej) może być sporządzone nie tylko w języku polskim, ale także innym języku, uzgodnionym przez dostawcę przyjmującego i konsumenta.

Organ nadzoru pragnie zwrócić uwagę, iż art. 59im UUP nakłada na dostawcę przyjmującego oraz dostawcę przekazującego określone terminy wykonywania czynności zmierzających do przeniesienia rachunku płatniczego konsumenta. Wskazania jednak wymaga, iż ustawa zakazuje dostawcy przekazującemu pobierania opłat od konsumenta oraz od dostawcy przejmującego za przekazywanie informacji, o które zwrócił się ten dostawca zgodnie z art. 59im ust. 1 pkt 1 i 2 UUP.

Co istotne, w celu zachowania ciągłości świadczenia usług płatniczych na rzecz konsumenta w trakcie przeniesienia rachunku płatniczego, dostawca przekazujący nie może dokonać blokady instrumentów płatniczych przed dniem wskazanym w upoważnieniu udzielonym przez konsumenta (art. 59im ust. 9 UUP). Podstawą blokowania takiego instrumentu mogą być jedynie umowne zastrzeżenia wskazane w art. 41 ust. 2 UUP.

Zarówno dostawca przekazujący, jak i dostawca przyjmujący, na żądanie konsumenta, nieodpłatnie udostępnia mu dane dotyczące istniejących zleceń stałych i poleceń zapłaty, powiązanych z prowadzonymi przez tych dostawców rachunkami płatniczymi konsumenta, objętymi przeniesieniem. Należy podkreślić, iż opłaty pobierane przez dostawców za czynności inne niż przekazywanie informacji wskazanych w art. 59ip ust. 2 UUP, nie mogą być wyższe niż rzeczywiste koszty ponoszone przez danego dostawcę z tytułu wykonywanych czynności.

Organ nadzoru przypomina ponadto, iż dostawcy zobowiązani zostali do niezwłocznego wyrównania każdej szkody finansowej konsumenta wynikającej bezpośrednio z niewywiązywania się z obowiązków wskazanych w art. 59ik – 59io UUP.

Zgodnie z przepisami prawa, przytoczone wyżej obowiązki dostawcy usług płatniczych zobowiązani są wykonywać nie później niż od 8 sierpnia 2018 r. Niemniej jednak, zdaniem Komisji Nadzoru

Finansowego, zobowiązani dostawcy usług płatniczych winni odpowiednio wcześniej podjąć kroki, mające na celu skuteczne i terminowe dostosowanie prowadzonej działalności do nowych wymogów określonych w UUP. Należyte przygotowanie do realizacji nowych obowiązków przyczyni się do zwiększenia poziomu ochrony interesów odbiorców usług finansowych oraz zwiększy poziom zaufania do poszczególnych dostawców usług płatniczych oraz całego rynku finansowego.

Przekazując powyższe, organ nadzoru pragnie ponadto zauważyć, że w dniu 5 maja 2017 r. na stronie EBA opublikowany został raport finalny zawierający:

1. Projekt RTS (EBA/RTS/2017/04) zawierający ujednoliconą terminologię dla najbardziej powszechnych usług powiązanych z rachunkiem płatniczym (w związku z art. 3(4) Dyrektywy 2014/92/EU - PAD),
2. Projekt ITS (EBA/ITS/2017/03) dotyczący wystandardyzowanego formatu *Dokumentu dotyczącego opłat z tytułu usług związanych z rachunkiem płatniczym (Fee Information Document – FID)* (w związku z art. 4(6) Dyrektywy 2014/92/EU - PAD),
3. Projekt ITS (EBA/ITS/2017/04) dotyczący wystandardyzowanego formatu *Zestawienia opłat za usługi powiązane z rachunkiem płatniczym pobranych w okresie objętym zestawieniem (Statement of Fees – SoF)* (w związku z art. 5(4) Dyrektywy 2014/92/EU - PAD).

Po przetłumaczeniu powyższych regulacji na języki krajów członkowskich i przyjęciu ich przez Komisję Europejską, ujednolicona terminologia zawarta w RTS powinna znaleźć odzwierciedlenie w Rozporządzeniu Ministra Rozwoju i Finansów w sprawie określenia wykazu usług reprezentatywnych, powiązanych z rachunkiem płatniczym, i być stosowana przez dostawców usług płatniczych.

Mając na względzie powyższe, Komisja Nadzoru Finansowego zwraca uwagę na potrzebę dołożenia przez banki, spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe, oddziały instytucji kredytowych, krajowe instytucje płatnicze należytej staranności w zakresie realizacji obowiązków wynikających ze znowelizowanych przepisów ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw.

Jednocześnie wskazać należy, iż wypełnianie powyższych obowiązków będzie przedmiotem dalszego zainteresowania Komisji Nadzoru Finansowego.